

Open Access

Internet werd al snel beschouwd als een mogelijke oplossing voor de sterk gestegen prijzen van wetenschappelijke publicaties, vanuit de gedachte dat de online distributie van informatie goedkoop is. Zo ontstond de *Open Access* beweging, die zich richt op vrije beschikbaarheid van wetenschappelijke literatuur. Dit kan bereikt worden door de kosten van publicatie niet te verhalen op de afnemer maar op andere bronnen, zoals de auteur van een artikel, de instelling waaraan hij verbonden is, of de financier van het betreffende onderzoek. Er ontstonden coalities van wetenschappelijke instellingen, zoals de *Scholarly Publishing and Academic Research Coalition* (SPARC) in 1998, met de bedoeling nieuwe modellen te ontwikkelen voor de online verspreiding van wetenschappelijke informatie. Dit culmineerde begin 2002 in de publicatie van de *Budapest Open Access Initiative*, waarin twee manieren worden gepropageerd om te komen tot een alternatief model voor wetenschappelijke disseminatie: ten eerste *self-archiving*, het recht van wetenschappers om hun eigen publicaties te plaatsen op persoonlijke websites of te deponeren in *repositories*, openbaar toegankelijke wetenschappelijke elektronische archieven (zie 'Digital Academic Repositories') en ten tweede *open access journals*, openbaar toegankelijke online tijdschriften, die net als traditionele tijdschriften artikelen pas publiceren na onafhankelijke beoordeling door vakgenoten, maar het auteursrecht niet overnemen. Het Creative Commons initiatief (2002) ondersteunt auteurs bij het maken van nieuwe overeenkomsten met uitgevers voor de publicatie van hun werk.

In 2003 volgde de '*Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities*'. Deze verklaring roept onderzoekers op om hun wetenschappelijk materiaal vrijelijk beschikbaar te stellen aan iedereen via repositories op Internet. Daarbij gaat het niet alleen om artikelen, maar ook om ruwe data en ander onderzoeksmateriaal. De verklaring is reeds ondertekend door een groot aantal toonaangevende wetenschappelijke organisaties in de hele wereld. In Nederland door KNAW, Stichting SURF, NWO, Universiteit van Amsterdam (UvA), Universiteit Utrecht, Wageningen Universiteit en Researchcentrum en Universiteit Leiden.

Een groeiend aantal uitgevers gaat er overigens toe over auteurs een vorm van *self-archiving* toe te staan. Daarbij wordt doorgaans een bepaalde termijn afgesproken na publicatie van een artikel in een tijdschrift (meestal 6 maanden) voordat het door de auteur beschikbaar kan worden gesteld.

Literatuur: Charles W. Bailey, Jr., 'Key Open Access Concepts', uittreksel uit: *Open Access Bibliography: Liberating Scholarly Literature with E-Prints and Open Access Journals*, 2005

Terug naar artikel